

Dr. ANDREEA-LORENA CODREANU

**LEGEA APLICABILĂ
ÎN PROCESUL CIVIL INTERNAȚIONAL
ȘI COMPETENȚA INTERNAȚIONALĂ
A INSTANȚELOR**

EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2019

Famillei mele

CUVÂNT ÎNAINTE

Prin abordarea temei lucrării de față am dorit o armonizare între practica și teoria dispozițiilor legale și procedurale în *domeniul legii aplicabile în procesul civil internațional și al competenței internaționale a instanțelor*, dispoziții din care să rezulte soluții tot mai eficiente, pe măsură ce normele europene și convențiile internaționale cunosc o complexitate din ce în ce mai mare.

Lucrarea a constituit astfel o amănunțită cercetare doctorală, prin care am urmărit a sintetiza o parte din problemele ridicate de elementele de extraneitate întâlnite în procesul civil internațional. Provocarea studiului acestei teme a constat nu doar în multitudinea de acte normative întâlnite, selectarea celor mai reprezentative și înțelegerea modului ambiguu în care acestea interferează uneori, dar și în faptul că noutatea subiectului este încă prezentă atât în doctrină, cât și în traducerea practicii instanțelor europene și internaționale în limba română. Sfătuirea cu profesioniști ai dreptului a fost astfel necesară, deoarece principiul "*experientia est optima rerum magistra*" - "*experiența este în toate lucrurile cel mai bun învățător*" ar trebui să fie întotdeauna un principiu respectat atunci când este vorba despre lucruri noi, având în vedere că experiența celor din jur poate susține îndrăzneala de a le studia.

În acest sens, efortul de a acoperi aspecte importante care țin de viața personală și profesională a beneficiarilor legislației în domeniu a fost susținut de analiza unor cazuri practice referitoare la competența instanțelor și care, prin elementele de extraneitate pe care le conțin, ridică gradul de dificultate în soluționare. Aici intervin regulile de aplicabilitate a legii, care însă, nu de puține ori, necesită cunoașterea și interpretarea normelor din alte state. Scopul final este asigurarea unui proces echitabil, asigurat prin exercitarea competenței internaționale a instanțelor, cu ajutorul dreptului comparat.

Desigur, ca orice lucrare, și cea de față este una perfectibilă. De altfel, întrucât putem spune "*beatus, qui prodest, quibus potest*" ("*fericit este cel care se face util prin ajutorul dat*"), o continuare firească și utilă a acestei cărți ar consta într-un studiu accentuat referitor la partea practică a temei pe care am ales-o ca lucrare de doctorat.

Cu acest prilej, doresc să mulțumesc în mod special familiei mele, al cărei sprijin moral a făcut posibilă elaborarea prezentei cărți, profesorilor care m-au sfătuit, precum și specialiștilor în drept care mi-au împărtășit din experiența lor profesională și care, pe parcursul cercetării, mi-au devenit prieteni și mentori. Îi asigur de întreaga mea considerație și le mulțumesc pentru susținerea sinceră acordată în acest drum lung dar interesant, numit cercetare.

CUPRINS

INTRODUCERE	13
CAPITOLUL 1. COMPETENȚA INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI - REPERE GENERALE	23
1.1 SCURTĂ PREZENTARE A NOȚIUNII DE COMPETENȚĂ A INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI	23
1.2 NORMELE DE COMPETENȚĂ A INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI - IMPORTANTĂ ȘI CLASIFICARE	24
1.2.1 COMPETENȚA GENERALĂ ȘI JURISDICȚIONALĂ	24
1.2.2 COMPETENȚA MATERIALĂ	26
1.2.3 COMPETENȚA TERITORIALĂ	31
1.3 COMPETENȚA JURISDICȚIONALĂ A UNOR INSTANȚE EXTERNE	34
1.4 DELIMITAREA COMPETENȚEI INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI DE ALTE ORGANE CU ACTIVITATE JURISDICȚIONALĂ	45
1.4.1 DELIMITAREA COMPETENȚEI INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI DE COMPETENȚA ORGANELOR ADMINISTRATIVE ȘI A CURȚII CONSTITUȚIONALE.....	45
1.4.2 DELIMITAREA COMPETENȚEI INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI DE COMPETENȚA COMISIEI PENTRU PROTECȚIA COPILULUI	46
1.4.3 DELIMITAREA COMPETENȚEI INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI DE COMPETENȚA NOTARULUI PUBLIC ÎN PRONUNȚAREA DIVORȚULUI.....	48
1.4.4 DELIMITAREA COMPETENȚEI INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI DE COMPETENȚA NOTARULUI PUBLIC ÎN SOLUȚIONAREA CAUZELOR SUCCESORALE.....	55
1.4.5 DELIMITAREA COMPETENȚEI INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI DE ALTE ORGANE ÎN DOMENIUL PROPRIETĂȚII INTELLECTUALE.....	57

1.5 INCIDENTE PROCEDURALE CU PRIVIRE LA INSTANȚA SESIZATĂ.....	64
1.6 CONCLUZII	67
CAPITOLUL 2. COMPETENȚA INTERNAȚIONALĂ A INSTANȚELOR ROMÂNE.....	70
2.1 DOMENIUL DE APLICARE ȘI VERIFICAREA COMPETENȚEI INTERNAȚIONALE.....	70
2.1.1 DOMENIUL DE APLICARE A DISPOZIȚIILOR PRIVIND PROCESUL CIVIL INTERNAȚIONAL	71
2.1.2 VERIFICAREA COMPETENȚEI INTERNAȚIONALE A INSTANȚELOR ROMÂNE.....	73
2.1.3 DETERMINAREA COMPETENȚEI INSTANȚELOR DUPĂ CRITERIUL DOMICILIULUI.....	79
2.2 ALEGEREA FORULUI ÎN MATERIE PATRIMONIALĂ ȘI CONVENȚIA DE ALEGERE A FORULUI	85
2.2.1 ALEGEREA FORULUI ÎN PROCESE CU ELEMENTE DE EXTRANEITATE	85
2.2.2 EXCEPȚIA DE ARBITRAJ.....	87
2.3 LITISPENDENȚA INTERNAȚIONALĂ, CONEXITATEA INTERNAȚIONALĂ ȘI FORUL DE NECESITATE.....	89
2.3.1 LITISPENDENȚA INTERNAȚIONALĂ	89
2.3.2 CONEXITATEA INTERNAȚIONALĂ	94
2.3.3 FORUL DE NECESITATE ȘI COMPETENȚA PERSONALĂ EXCLUSIVĂ.....	95
2.4 COMPETENȚA INTERNAȚIONALĂ EXCLUSIVĂ ÎN MATERIE DE ACȚIUNI PATRIMONIALE	99
2.5 CONCLUZII.....	114
CAPITOLUL 3. LEGEA APLICABILĂ ÎN PROCESUL CIVIL INTERNAȚIONAL ȘI CORELĂRI CU ALTE SISTEME DE DREPT	116
3.1 CAPACITATEA ȘI DREPTURILE PĂRȚILOR ÎN PROCES.....	116
3.2 LEGEA APLICABILĂ ÎN MATERIE PROCEDURALĂ	120
3.3 REGLEMENTĂRI PRIVIND SUCCESIUNILE TRANSFRONTALIERE	127
3.4 DISPOZIȚII PRIVIND CĂSĂTORIILE CU ELEMENTE DE EXTRANEITATE	131

3.5 ASPECTE REFERITOARE LA REGIMURILE MATRIMONIALE	135
3.6 CALITATEA PROCESUALĂ ȘI FORMALITĂȚI DE PUBLICITATE.....	141
3.7 ACTELE OFICIALE PUBLICE ÎNTOCMITE DE AUTORITĂȚI STRĂINE	148
3.8 CONCLUZII	152
CAPITOLUL 4. RECUNOAȘTEREA HOTĂRÂRILOR STRĂINE PE TERITORIUL ROMÂNIEI – ASPECTE TEORETICE ȘI CAZURI PRACTICE	156
4.1 RECUNOAȘTEREA HOTĂRÂRILOR STRĂINE DE CĂTRE AUTORITĂȚILE DIN ROMÂNIA, CARE SOLUȚIONEAZĂ CAUZE CIVILE SAU ÎNTOCMESC ACTE AUTENTICE ÎN BAZA ACESTOR HOTĂRÂRI.....	156
4.2 EFECTUL HOTĂRÂRILOR JUDECĂTOREȘTI PRONUNȚATE ÎN ROMÂNIA PE TERITORIUL ALTOR STATE	164
4.3 LEGEA APLICABILĂ ÎN MATERIA OBLIGAȚIILOR DE ÎNTREȚINERE.....	167
4.4 LEGEA APLICABILĂ ÎN CAUZELE PRIVIND RĂSPUNDEREA PĂRINTEASCĂ.....	169
4.5 LEGEA APLICABILĂ ÎN MATERIA PARTAJULUI JUDICIAR ȘI A OBLIGAȚIILOR CONTRACTUALE ȘI NON-CONTRACTUALE	178
4.6 LEGEA APLICABILĂ ÎN MATERIA SUCESIUNILOR.....	186
4.7 CONCLUZII	193
CAPITOLUL 5. EXECUTAREA HOTĂRÂRILOR STRĂINE	198
5.1 CARACTERUL EXECUTORIU AL HOTĂRÂRILOR STRĂINE	198
5.2 FORȚA PROBANTĂ A HOTĂRÂRILOR STRĂINE ȘI TITLUL EXECUTORIU EUROPEAN.....	204
5.3 NORME MINIME ELABORATE PENTRU ÎMBUNĂTĂȚIREA ACCESULUI LA JUSTIȚIE ÎN LITIGIILE TRANSFRONTALIERE (DIRECTIVA NR.2003/8/CE).....	210
5.4 NOTIFICAREA ȘI COMUNICAREA ÎN STATELE MEMBRE U.E. A ACTELOR JUDICIARE ȘI EXTRAJUDICIARE ÎN	

MATERIILE CIVILĂ ȘI COMERCIALĂ (PRIN PRISMA REGULAMENTULUI CE NR.1393/2007)	213
5.5 COOPERAREA ÎNTRE INSTANȚELE STATELOR MEMBRE U.E. ÎN DOMENIUL OBȚINERII PROBELOR ÎN MATERIILE CIVILĂ ȘI COMERCIALĂ (REGULAMENTUL CE NR.1206/2001).....	218
5.6 CONCLUZII	226
CONCLUZII ȘI PROPUNERI	229
BIBLIOGRAFIE	244
LISTĂ DE ABREVIERI.....	256

INTRODUCERE

În cuprinsul prezentei lucrări am intenționat a aduce o contribuție atât teoretică, dar și practică, în *domeniul legii aplicabile în procesul civil internațional și al competenței internaționale a instanțelor*, cu unele referiri la recunoașterea hotărârilor judecătorești străine (precum și a actelor autentice asimilate acestora, - spre exemplu, actele notariale), în România.

Față de aceste considerente, *obiectivele principale avute în vedere în cadrul cercetării vizează unele aspecte prezentate pe scurt, urmând a fi dezvoltate pe parcursul lucrării*. Abordarea acestei teme are în vedere respectarea principiului unității între empiric și teoretic, considerând că practica și teoria trebuie să se armonizeze în scopul aflării celor mai eficiente soluții, desigur, prin respectarea dispozițiilor legale și procedurale.

Tehnicile și procedeele utilizate implică documentarea pe baza materialelor de specialitate, metoda observației, culegerea și prelucrarea datelor, sinteze și spețe; una dintre modalitățile de studiu o constituie analiza aspectelor comparative cu legislația altor state, - prin prisma normelor europene incidente în fiecare materie și a unor convenții internaționale la care România este parte.

Pentru a fundamenta cercetarea pe informații, analize și studii, am considerat de referință bibliografia reprezentativă, tema aleasă fiind o provocare pentru orice specialist în domeniu și reprezentând un spectru larg de exprimare. Astfel, scopul studierii problematicei respective, al redactării și publicării viitoare a unor materiale de specialitate este acela de a clarifica modul de aplicare a legislației în stabilirea competenței internaționale a instanțelor.

Modificările legislative cauzate de multitudinea situațiilor în care se află beneficiarii hotărârilor judecătorești emise și a actelor asimilate cu acestea, duc la existența multor cazuri complexe, în care se întrepătrund situații de ordin familial cu probleme de ordin patrimonial (de la răspunderea părintească, reprezentarea și audierea minorului, procedura divorțului și partajul judiciar între foști soți, obligațiile contractuale, până la succesiuni dezbătute pe cale judecătorească sau notarială, drepturile moștenitorilor de a continua procesul, de a partaja sau de a administra bunurile). În toate aceste momente, este necesar ca specialiștii în drept să ofere răspunsuri, însă acestea pot fi concretizate numai după stabilirea competenței de soluționare și doar prin cunoașterea legii aplicabile.

Migrația persoanelor în diferite state, cauzată de costurile salariale, taxe, climatul de afaceri, precum și de productivitatea muncii, au dus la lărgirea Uniunii Europene și au determinat modificarea regulilor de angajare și de protecție a muncii¹. Implicit, toate acestea au dus și la schimbarea legislației statelor membre.

Profesioniștii dreptului se întâlnesc des cu relativismul creat de diferențele dintre state, ceea ce nu garantează lipsa greșelii. Aceasta nu trebuie însă să împiedice încercările de a avea un raționament moral în situații controversate².

Am considerat de o importanță deosebită și procedurile pe care beneficiarii hotărârilor și actelor emise de autoritățile române trebuie să le solicite, pentru ca acestea să fie recunoscute în alte țări (spre exemplu, completarea formularelor ce constituie anexe ale regulamentelor europene, eliberarea certificatului european de moștenitor, dezbaterăa unei succesiuni în care printr-un testament a fost aleasă legea aplicabilă moștenirii).

Putem opina că, de-a lungul timpului, toate realizările umane au fost conturate și de o formă legală, de la începuturile din Grecia antică și apoi supremația Dreptului Roman, la codificarea legislațiilor naționale în secolele 18-19 și până la preocuparea permanentă din zilele noastre. Îmbunătățirea legislației a devenit astfel o preocupare constantă, în funcție de conceptele pe care le promovează societățile în mediile social și economic pentru realizarea strategiilor de dezvoltare³. În momentul în care oamenii încep să își pună întrebări dacă raționamentele lor sunt corecte sau nu, intervine *etica*. Aceasta are de-a face cu abilitățile și comportamentul uman⁴.

Se relevă, prin urmare, necesitatea unei noi abordări în care să se țină cont de întâietatea normelor comunitare și internaționale în fața legislației interne, precum și de elementele de extraneitate, prin verificarea existenței acestora iar, odată constatate, de aplicabilitatea legislației împreună cu regulile de trimitere și, după caz, de retrimiteră, la legea națională.

Pentru a cunoaște care sunt drepturile omului (*human rights*), trebuie să înțelegem în primul rând conceptul de „drepturi”. Pentru a ne da seama dacă o persoană poate să își exercite un drept, trebuie să se constate dacă aceasta îndeplinește condițiile necesare. S-au conturat în doctrină două

---

¹ Ine Lejeune, Walter Van Denberghe, *The Enlargement of the European Union. A Guide for the Entrepreneur*, Editura John Wiley & Sons Ltd., Chichester, England, 2004, p.19.

² Deborah L.Rhode, David Luban, *Legal Ethics. Third Edition*, Editura Foundation Press, New York, 2001, p. xviii-xix.

³ Chaba Varga, *Theory of Law*, Editura Szent István Társulat, Budapest, 2012, p.13.

⁴ Austin Fagothey, *Right and Reason. Ethics in Theory and Practice*, Editura The C.V.Mosby Company, Saint Louis, 1972, p.3.

teorii, și anume: „teoria interesului naturii drepturilor”, care presupune că, ori de câte ori o persoană are un drept, un interes al persoanei respective este protejat în sens normativ și „teoria voinței”, care se referă la faptul că în centrul conceptului de „drept” se află ideea că titularul dreptului are o anume autonomie, o libertate care nu este necesară în cazurile din prima teorie⁵.

În urma stabilirii acestor componente și după soluționarea cauzelor, intervin fazele ulterioare, referitoare la recunoașterea, dar și la executarea hotărârilor judecătorești, precum și a actelor asimilate acestora, pe teritoriul altor state decât cele în care au fost emise. Importantă este, de asemenea, și aplicabilitatea în timp, cum ar fi situația în care o hotărâre judecătorească emisă înainte de eliminarea procedurii de *exequatur* va sta la baza întocmirii unui act juridic civil pe cale convențională.

Având în vedere obiectivele principale, cât și modul lor de realizare pe parcursul cercetării, ne propunem structurarea lucrării pe cinci capitole. Astfel, în prima parte a lucrării am tratat problema competenței instanțelor judecătorești din perspectiva legislației românești, dar și cu precizări generale legate de instanțele europene. În a doua parte, am analizat probleme de competență internațională a instanțelor române, cu trimiteri în mod special la legislația europeană. În partea a treia am făcut referiri cu precădere la legea aplicabilă în procesul civil internațional, prin prisma mecanismelor de stabilire a acesteia și a procedurilor de urmat. Părțile a patra și a cincea conțin detalii privitoare la recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești pronunțate în cazul litigiilor transfrontaliere.

În fiecare parte am îmbinat considerațiile teoretice cu cele practice, pentru o înțelegere mai amplă a complexității materiei studiate. În continuare, urmează scurte precizări ale celor mai importante idei din fiecare capitol.

Capitolul I din prezenta lucrare se referă în mod special la definirea competenței (aceasta reprezentând o aptitudine recunoscută prin lege și dată în atribuția unei instanțe judecătorești/unui organ de jurisdicție, de judecare și soluționare a unui litigiu), definiție pe care am încercat să o conturăm prin prisma clasificării felurilor de competență și a delimitărilor în funcție de autoritățile care o exercită.

Competența generală a instanțelor prezintă importanță chiar din perspectiva acestei delimitări, cum ar fi, ca un prim exemplu, de aceea a Curții Constituționale, instituție al cărei control se face în special în baza prevederilor din Constituție. Competența generală alternativă este, de

---

⁵ Dinah Shelton, *International Human Rights Law*, Editura Oxford University Press, United Kingdom, 2013, p.37.

asemenea, o posibilitate prevăzută de lege de a soluționa o anumită cauză, de către mai multe organe cu activitate jurisdicțională, dintre care părțile pot să aleagă.

Competența materială este aceea care delimitează instanțele în funcție de gradele acestora, am putea spune, într-o așa-zisă ierarhie verticală și prevăzute de Codul de procedură civilă. Competența teritorială jurisdicțională este strâns legată de criteriul domiciliului/sediului pârâtului, aspect pe care îl vom analiza în mai multe secțiuni ale lucrării, fiind unul dintre elementele des întâlnite și în legislația europeană.

Am considerat a fi importante de precizat și dispozițiile referitoare la *competența facultativă*, text care reglementează și un caz de *prorogare facultativă*, oferind părților dreptul la un proces echitabil. Codul de procedură civilă dispune și reguli de *competență exclusivă* a instanțelor, cum sunt în materia moștenirii, dar și de *competență teritorială exclusivă*, raportată la instanța de la locul domiciliului ori al reședinței persoanei ocrotite (mai exact, în materia răspunderii părintești).

În ceea ce privește competența jurisdicțională a unor instanțe externe, vom analiza pe parcursul lucrării, atât teoretic, cât și practic, diverse aspecte de competență, trimise pentru soluționare la *Curtea de Justiție a Uniunii Europene* și la *Curtea Europeană a Drepturilor Omului*.

Un rol esențial al Curții de Justiție a Uniunii Europene îl constituie interpretarea și aplicarea normelor comunitare, într-o manieră similară în interiorul statelor membre, iar mecanismul chestiunilor preliminare poate avea o utilitate deosebită prin faptul că ajută la compatibilizarea unor acte normative naționale cu dreptul Uniunii Europene. Referitor la instanța de la Strasbourg, amintim că, în cadrul examinării cererilor care îi sunt înaintate, nu analizează cât de corect au fost judecate litigiile în plan intern, ci stabilește dacă instanțele naționale au procedat în concordanță cu drepturile garantate prin *Convenția CEDO*.

Cu privire la competența jurisdicțională internă, vom analiza delimitarea acesteia de competența comisiei care se ocupă de protecția copilului, materia răspunderii părintești fiind una dintre cele mai complexe pentru instanțele de judecată. Delimitarea de competența notarului public este iarăși una importantă, întrucât această categorie de profesioniști exercită o autoritate asimilată instanțelor în unele materii, cum ar fi divorțul și succesiunile, dar și alternativă, în sensul că părțile, atunci când se înțeleg, își pot clarifica problemele, sau chiar diferendele pe această cale necontencioasă. În domeniul proprietății intelectuale întâlnim, de asemenea, o multitudine de acte normative care prevăd inclusiv proceduri de transmitere a drepturilor care garantează protecția pentru titulari.

În *Capitolul II* vom extinde sfera aspectelor de competență pe care le-am analizat, la competența internațională a instanțelor, dat fiind faptul că legislația națională interferează din ce în ce mai mult cu elementele de extraneitate aduse în plan intern de cetățenii care își desfășoară activitatea sau locuiesc în alte state. Procedura de determinare a competenței internaționale constituie astfel primul pas în clarificarea *conflictului de jurisdicții*, având în vedere că elementele de extraneitate pot face ca instanțele mai multor state să fie sesizate pentru judecarea unui litigiu.

Materia competenței jurisdicționale conține norme de acest gen, care sunt deseori supuse modificărilor, în scopul modernizării legislației în procedura civilă. În România, principalele modificări aduse de Noul Cod de procedură civilă vizează lămurirea cu prioritate a incidentelor referitoare la competență, odată cu stabilirea unor criterii concrete de determinare a acesteia.

Pentru a stabili raporturile juridice cu elemente de extraneitate, relevante sunt criteriile precum locul încheierii ori al executării actului, acordul de voință consfințit de părți, locul producerii prejudiciului. De asemenea, trebuie spus că *verificarea competenței internaționale* are loc în funcție de regulile interne de competență, pentru înlăturarea vreunei neclarități procedurale. La nivel european, această stabilire a competenței s-a încercat prin intermediul regulamentelor europene, care au reușit în mare parte să alcătuiască un sistem de reguli, desigur, cu posibilitatea de îmbunătățire.

Cât privește *legea aplicabilă convenției de alegere a competenței*, pentru a putea vorbi de aceasta, trebuie să ținem cont de unele aspecte, cum ar fi cel puțin un element de extraneitate, o legătură strânsă cu România și drepturi de care părțile pot dispune; pentru validitate, convenția trebuie să se refere la competența judiciară a instanțelor române și să își producă efectele numai între părți sau terți succesori ai drepturilor și obligațiilor care decurg din încheierea ei.

Atunci când trebuie să clarifice diverse probleme în materie patrimonială, părțile pot să se pună de acord asupra instanței competente de judecare a diferendelor având ca obiect bunuri, alegerea de competență fiind permisă de Codul de procedură civilă. Mai precizăm că *alegerea instanței nu va avea efect* dacă lipsește abuziv cel puțin una din părți de protecția oferită de o instanță prevăzută de legea română. De fapt, scopul este ca norma de drept intern să apere părțile de o alegere abuzivă a unei instanțe străine.

O altă noțiune căreia Noul Cod de procedură civilă i-a acordat importanță este *arbitrajul*, o modalitate din ce în ce mai utilizată în

raporturile cu elemente de extraneitate, *convenția arbitrală* devenind astfel un înscris care poate sta la baza procedurii de declinare a competenței instanței; în litigiile internaționale, convenția aduce părților avantajele celerității, desemnarea arbitrilor specializați în litigiile care le interesează, precum și alegerea unor arbitri de cetățenie străină sau dezbaterile litigiului într-o limbă de circulație internațională.

Litispendența și conexitatea reprezintă alte două noțiuni aflate în atenția legiuitorului european, întrucât studiul dosarelor și al acțiunilor trebuie să fie cât mai ușor de efectuat pentru instanțe, chiar din perspectiva stabilirii competenței și a suspendării judecării, atunci când este cazul. În situația în care nu este posibilă introducerea unei cereri în străinătate, instanța română de la locul cu care cauza prezintă o legătură suficientă devine competentă în soluționare, fără să fie nevoie ca legea română să îi prevadă expres competența, această procedură fiind ceea ce legiuitorul a numit *forul de necesitate*.

Capitolul III din prezenta lucrare aduce referiri la problemele de *aplicabilitate a legii în procesul civil internațional*. Importantă în acest subiect este capacitatea procesuală a părților, care este guvernată de legea lor națională, precum și aceea a apatridului, determinată de legea română. Astfel, condiția străinului este protejată prin faptul că, înaintea instanțelor române, în procesele civile internaționale, străinii beneficiază de scutiri de taxe și de asistență judiciară gratuită în condiții similare cetățenilor români, fiind necesar totuși ca statul de cetățenie sau de domiciliu al solicitantului să ofere reciprocitate pentru cetățenii români.

Alături de aspectele generale procedurale de aplicabilitate, importante dispoziții au fost cuprinse în materie succesorală, lămurind unele aspecte legate de succesiune în ansamblul său. Moștenirea cu elemente de extraneitate va rămâne însă o mare provocare pentru practicieni și instanțe care, după dezbaterile cauzelor succesoriale, trebuie să țină cont și de procedura eliberării *certificatului european de moștenitor*, o inovație a legiuitorului din spațiul comunitar.

În altă ordine de idei, căsătoriile cu elemente de extraneitate sunt, de principiu, supuse legii reședinței obișnuite comune a soților. În cazurile în care se acceptă aplicarea legii străine, aceasta se va face cu aceleași garanții ca și legea forului. De problema căsătoriei este strâns legată și aceea a regimurilor matrimoniale, prin reglementările și efectele care le privesc, legea aplicabilă fiind, de regulă, legea aleasă de soți. Dacă aceștia se află în litigiu, instanțele trebuie să țină cont de importanța unui acord referitor la legea aplicabilă, cu toate consecințele juridice care ar decurge în urma alegerii.

În *Capitolul IV* am considerat util a aduce în discuție aspecte referitoare la *recunoașterea hotărârilor străine* și, prin asimilare, a actelor autentice și a tranzacțiilor judiciare. Ultimele două categorii de acte sunt reglementate în regulamentele europene în cele mai importante materii, fiind necesar ca actele autentice să fie executorii în statul membru de origine și să respecte pe teritoriul acestuia condițiile de autenticitate.

Atunci când o hotărâre străină conține soluții asupra mai multor capete de cerere care se pot disocia, încuviințarea poate fi acordată separat, iar în baza hotărârii definitive de încuviințare a executării se emite *titlul executoriu*. Și la nivel legislativ european, procedura suspendării acțiunii poate avea loc total sau parțial, dacă hotărârea a fost contestată în statul membru emitent sau dacă s-a solicitat o decizie care să ateste absența motivelor de refuz. De asemenea, dacă o hotărâre este pronunțată într-un stat membru, aceasta nu va putea face obiectul unei revizuiri pe fond în statul în care s-a solicitat recunoașterea ei.

În materia *obligațiilor de întreținere* (rezultată din relații de familie, căsătorie, rudenie ori alianță), creditorul obligației de întreținere trebuie să poată obține în alt stat o hotărâre executorie, fără necesitatea vreunei alte formalități. De cealaltă parte, debitorul este persoana fizică ce datorează întreținerea sau se pretinde că o datorează.

Răspunderea părintească este un alt domeniu de interes, cuprinzând în sfera sa încredințarea minorului, dreptul de vizită, tutela și curatela, fiind vizate și administrarea bunurilor copilului, reprezentarea și asistarea.

Este de menționat că recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești pronunțate într-un stat membru ar trebui să se bazeze pe principiul încrederii reciproce, iar actele autentice și acordurile între părți, care sunt executorii într-un stat membru, vor fi asimilate „hotărârilor judecătorești”; la rândul lor, acestea din urmă trebuie să poată constitui obiectul unei căi de atac ori al unui control judiciar.

Capitolul V din prezenta lucrare conține precizări legate de executarea hotărârilor judecătorești, ca o procedură finală în circuitul acestora, precum și referiri la comunicarea și notificarea actelor în spațiul european.

În temeiul principiului care consacră respectarea suveranității statelor membre, Curtea de Justiție a Uniunii Europene are un rol important prin faptul că se pronunță în cauzele care îi sunt înaintate spre clarificare și în stabilirea caracterului executoriu al hotărârilor instanțelor jurisdicționale, deoarece poate stabili dacă a avut loc o acțiune ori inacțiune a unui stat membru.

Asistența judiciară este o procedură de interes pentru părțile în litigiu, cuprinzând consilierea și ajungerea la un acord înainte de procedura

judiciară; asistența trebuie acordată deopotrivă în procedurile judiciare tradiționale, precum și în proceduri extrajudiciare (medierea ori executarea actelor autentice în alt stat membru). Alături de asigurarea asistenței judiciare, solicitantului trebuie să i se asigure și dreptul la informație, în sensul că autoritățile care se ocupă de aprobarea cererilor de asistență trebuie să verifice dacă solicitantul a fost complet informat în legătură cu stadiul analizei cererii și, dacă aceasta a fost respinsă, trebuie să îi aducă la cunoștință motivul.

Capitolul final cuprinde referiri la refuzul de executare, raportat la faptul că cererea de audiere a unei persoane nu se execută dacă aceasta invocă dreptul de a refuza ori interdicția de depunere a mărturiei, în temeiul legislației statului membru al instanței solicitate sau cel al instanței solicitante; pe lângă acestea, ca motive de refuz al executării pot fi: faptul că cererea nu face parte din sfera de aplicare a legislației europene în materie; executarea cererii potrivit legislației statului membru al instanței solicitate nu face parte din atribuțiile judiciare; necompletarea cererii de către instanța solicitantă în termenul legal; nerespectarea condițiilor impuse pentru constituirea depozitului sau plata avansului.

Totodată, instanța solicitată nu poate refuza executarea pe motivul competenței exclusive asupra unei cauze sau pe motiv că legislația statului membru respectiv nu prevede dreptul de acțiune menționat în cerere. După executare, instanța solicitată se ocupă de trimiterea către instanța solicitantă a documentelor ce atestă această procedură iar în unele cazuri, de returnarea documentelor primite, prin confirmarea executării; dacă îndeplinirea directă a unui act de cercetare presupune necesitatea audierii unei persoane, instanța solicitantă trebuie să informeze persoana despre caracterul voluntar al procedurii. Modalitatea prin care se solicită îndeplinirea actului de cercetare trebuie să fie în concordanță cu legislația din statul membru al instanței solicitate.

Menționăm că, în ceea ce privește obținerea de probe informale din străinătate, trebuie îndeplinite unele condiții, cum ar fi obținerea să fie legală potrivit legislației statului solicitant, să fie îndeplinite condițiile legale potrivit statului solicitat, iar statul solicitat să nu se opună la obținerea probelor.

Ca exemplu general de norme juridice, putem spune că dreptul Uniunii Europene a fost conceput de Comunitățile Europene, dar se poate extinde în aplicarea sa și către alte entități internaționale⁶. Dată fiind tradiția de dezvoltare instituțională a Uniunii Europene, și latura juridică a acestei dezvoltări a luat amploare, prin modificarea Tratatelor de funcționare a

---

⁶ Nicoleta Diaconu, *Dreptul Uniunii Europene*, Editura Lumina Lex, București, 2011, p.12.